

Спільні й відмінні (варіативні) елементи обрядовості виявлено як у предметно-дійовому складі обряду, так і в його номінації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бігусяк М. В. Лексика традиційних сімейних обрядів в гуцульському говорі / Автореф. дис. канд. філол. наук. Спец.:10.02.01. Українська мова. – Івано-Франківськ, 1997. – 17 с.

2. Блинова О. И. Лексическая мотивированность и некоторые проблемы региональной лексикологии // Вопросы изучения лексики русских народных говоров. Диалектная лексика 1971. – Ленинград, 1972. – С. 92-104.

3. Велецкая. Н. Н. Языческая символика славянских архаических ритуалов. – М., 1978. – 239 с.

4. Горинь Ганна. Громадські традиції у поліських селах ХІХ – поч. ХХ ст. // Полісся: мова, культура, історія. – К., 1996. – С. 233-238.

5. Данилюк О. К. Українське Полісся як своєрідний заповідник реліктових форм будівництва часів Київської Русі. – К., 1996. – С. 313-318.

6. Культура і побут населення України. – К., 1993. – 285 с.

7. Українська мова. Енциклопедія. – К., 2000. – 752 с.

8. Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. – К., 1991. – 322 с.

9. Цимбалістий Б. Родина і душа народу // Українська душа. – К., 1992. – С. 66-96.

Список обстежених населених пунктів

1. Білилівка Ружинський район Житомирська область.

2. Крилівка Ружинський район Житомирська область.

3. Ягнятин Ружинський район Житомирська область.

Лілія Максименко,

студентка 6 курсу

ННІ філології та журналістики

ЖДУ імені Івана Франка.

Науковий керівник: **Г. К. Конторчук,**

кандидат філологічних наук, доцент.

СТИЛІСТИЧНІ ФУНКЦІЇ ОДНОСКЛАДНИХ РЕЧЕНЬ У ПОЕТИЧНОМУ МОВЛЕННІ М. ВІНГРАНОВСЬКОГО

У статті проаналізовано стилістичні можливості найбільш уживаних односкладних речень (означено-особових, безособових, номінативних) у поезії М. Вінграновського

Речення з одним головним членом здавна привертала увагу вчених. Однак і в сучасному мовознавстві нема однозначного тлумачення, чіткого окреслення об'єкта дослідження. Виокремлення формально-граматичного, семантико-синтаксичного і комунікативного аспектів синтаксису сприяє уточненню поняття односкладності з формально-граматичного і семантичного погляду [4, с. 114].

Односкладні речення – цілком самостійні синтаксичні одиниці, які мають широкі виражальні можливості і специфіку вживання у всіх стилях мовлення. Вони не протиставляються двоскладним і не є їх варіантами з випущеними підметом чи присудком, не вимагають поновлення другого головного члена і не можуть бути доповнені ним без зміни змісту висловленого. Вони розглядаються на сучасному етапі розвитку синтаксису як тип простого речення, структурно-предикативна основа якого ґрунтується на функціонуванні єдиного поширеного або не поширеного залежними компонентами головного члена, що виступає засобом вираження предикативності [3, с. 395].

Односкладне речення (і стилістичні властивості цих синтаксичних одиниць) вивчали В. Д. Горяний, Г. П. Арполенко, А. П. Загнітко, З. І. Іваненко, Н. А. Москаленко, І. М. Сушинська, Л. О. Біятенко та ін. [2, с. 19].

Поезія М. Вінграновського зосереджена на внутрішньому світі героя, зображення якого потребує передачі всього розмаїття настроїв, вражень, переживань. У поезіях М. Вінграновський найчастіше всього використовує означено-особові, безособові та номінативні односкладні речення.

У поетичному мовленні М. Вінграновського означено-особові речення – це важливий засіб вияву виразної авторської модальності: через ці структури автор передає широкий діапазон власних переживань, почуттів та настроїв.

Уживані М. Вінграновським означено-особові речення реалізують свої специфічні стильові риси: стислість, економність, яскраву виокремленість на тлі звичних двоскладних реченневих структур. Здебільшого інформативність двоскладних й односкладних речень збігається, натомість чітко проступає стилістичне забарвлення останніх:

Благословляю і люблю

Твоє чоло двадцятивесне,

І шиї лінію тонку,

І руки зв'трені і хтиві,

І карі очі сумовливі

В кульбабо-золотім вінку... [1, с. 100].

Використання М. Вінграновським односкладних означено-особових речень робить висловлювання динамічними, емоційно насиченими, а також сприяє уникненню нагромадження займенників:

Переживу. Перечорнію.

Перекигичу. Пропаду.

Зате – нічого. Все. Німію.

*Байдужість в голови **кладу** [1, с. 111].*

Надзвичайна смислова та структурна різноманітність безособових речень відкриває перед мовцями широкі можливості для використання їх зі стилістичною метою.

М. Вінграновський використовує нагромадження безособових речень, що надає поезії специфічного звучання, зокрема зосереджує, конкретизує увагу читача на дії, що існує поза суб'єктом:

Наздогнало. Обхопило. Глянуло.

Прокляло. Простило. Обняло.

Засмутилося. Задумалось. Поганило.

Випросталось. Звело. І – повело [1, с. 5].

Завдяки різним відтінкам значень, що їх вносять у текст безособові речення, М. Вінграновський створює по-справжньому напружені, хвилюючі, емоційно насичені поетичні рядки:

Вже небо не біжить тим синьо-білим бігом

В своєму зорехмарному ряду.

Завіяло, заговорило снігом

У полі, попід садом і в саду [1, с. 49].

М. Вінграновський використовує номінативні речення, щоб уповільнити час, події, звернути увагу на внутрішні почуття ліричного героя, що згодом стає джерелом чи результатом подій чи авторських роздумів:

Спалив без свідків, язиків, очей –

Лиш ви і я. Удвох. Обоє. Тихо.

Хто ж дасть мені хоч ніч із тих ночей?

Із тих одвертостей хоч крихітливу крихту? [1, с. 155].

Номінативні речення в М. Вінграновського створюють собливий емоційний вплив на читача, допомагають увиразнити почуття, певний настрій, а також виражають медитативне самопочуття ліричного героя:

Учителю, уже ми вдвох з тобою...

Немолодість твоя і молодість моя...

І ріки з водами, і вечір за горою,

І ранку під горою течія... [1, с. 108].

Здебільшого поет використовує буттєві номінативні речення, зокрема для того, щоб зафіксувати існування, наявність певного явища, предмета, події, часу і т. д. :

Сива стомлена сутінь снігів,

Слід сорочий і лисячий слід.

І під крилами хмар-снігурів

Сонця зимнього жевріє глід [1, с. 146].

У поетичних рядках М. Вінграновський передає через ці речення різні почуття, емоції, використовує їх при описах, стисло передає обстановку:

Шляхи і степ... вітри і вітряки...

Озимина, шипшина і тополі...

І спокій повнить груди і думки...

Мовчи, любов! Мовчить, буремні доли! [1, с. 33]

У ремарці до поезії «Утоплена» автор використовує номінативні буттєві речення, щоб стисло повідомити читача про місце, час події, про яку йтиметься у творі: «Сімнадцяте століття. Вербовий місячний берег ріки Росі. Ніч на Івана Купала».

Також у властивому для себе стилі, М. Вінграновський використовує ампліфікації номінативних речень, що надає поезії емоційної насиченості та специфічного звучання:

Рябко і дощ, і з вітром цвіт,

І мамалига, й небо з богом,

*І пізній розум з ранніх літ,
І ранні рани за порогом* [1, с. 116].

Односкладні речення, які використовує М. Вінграновський, характеризуються різноманітністю значень, варіативністю структурно-семантичних різновидів та багатством виконуваних ними стилістичних функцій і вживаються з конкретними експресивними настановами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вінграновський М. С. Вибрані твори / Передм. І. Дзюби. – К.: Дніпро, 1986. – 463 с.
2. Загнітко А. Проблема односкладного речення у сучасній лінгвістиці // Лінгвістичні студії: Зб. наук. праць. – Вип. 3. – Донецьк: ДонДУ, 1997. – С. 17-27.
3. Українська мова: Енциклопедія. – К., 2000. – 752 с.
4. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 408 с.

Олександра Мельник,
студентка 5 курсу
ННІ філології та журналістики
ЖДУ імені Івана Франка.
Науковий керівник: **С. А. Яценко,**
кандидат філологічних наук, доцент.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ГРУПА НАЗВ НАПОЇВ У «ЛУЦЬКІЙ ЗАМКОВІЙ КНИЗІ 1560-1561 років»

У статті проаналізовано назви напоїв, досліджено їх етимологію, простежено мотиви найменування аналізованих лексем.

Упродовж останніх десятиліть побутова лексика стала об'єктом вивчення для багатьох лінгвістів. Дослідження багатьох тематичних груп побутової лексики дає нову цінну інформацію, що розширює емпіричну базу. Цінним джерелом для вивчення побутової лексики стали наукові роботи Й. Дзендзелівського, Г. Войтів, Г. Миронової, Н. Клименко, М. Худаши, В. Горобця, Н. Пашкової, М. Никончука, З. Бичка, Г. Гримашевич, Е. Гоци, М. Кривчанської, Л. Спанатія, О. Коваленка, Л. Анісімової, Є. Турчинова, З. Ганудель, С. Яценка та інших [1, с. 74-106].

За своїм характером пам'ятки української мови XIV–XVII століть не рясніють назвами напоїв, особливо хмільних, та все ж таки старовинні тексти містять загалом основну частину відповідних найменувань і дають змогу з'ясувати склад, формування та історію помономенів (гр. πομα «напій») (ЕСУМ, IV, с. 366).

У давньоукраїнській мові найпоширенішими номенами із загальним значенням виступали деривати дієслова *пити пимьї* < псл. **pitъje*. У